

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора медичних наук, професора, професора кафедри наук про здоров'я
Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний

університет» **Брич Валерії Володимирівни**

на дисертаційну роботу **Кирик Оксани Володимирівни**

на тему «Клініко-діагностичні критерії при формуванні індивідуальної
програми реабілітації у дітей з церебральним паралічем»,

поданої до разової спеціалізованої вченої ради 26.613.241

Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика

на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина»

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

(наукова спеціальність – 14.01.15 «Нервові хвороби»)

Актуальність теми дисертаційної роботи. Церебральний параліч залишається однією з найпоширеніших форм порушень нервової системи у дітей, що чинить вагомий вплив на їхній фізичний, психоемоційний та соціальний розвиток. За даними статистики, в Україні частота цього захворювання становить приблизно 2–3 випадки на 1000 новонароджених. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 1268 від 3 листопада 2021 року, діти з церебральним паралічем потребують тривалої, повторної та міждисциплінарної реабілітаційної допомоги, яка може надаватися не лише у спеціалізованих закладах, а й за місцем проживання в межах громад через систему послуг раннього втручання. Одним з ключових принципів ефективної допомоги є розробка індивідуальної програми реабілітації, заснованої на засадах Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ). Такий підхід дозволяє враховувати не лише функціональні можливості дитини, а й рівень її залучення до соціального, освітнього та побутового життя, забезпечуючи цілісний підхід до покращення якості життя всієї родини.

Отже, комплексна реабілітація дітей із церебральним паралічем, яка інтегрує медичні, педагогічні та соціальні складові, вимагає постійного наукового дослідження, удосконалення практик і підтвердження їх ефективності доказовими підходами. Саме це й зумовлює актуальність дисертаційної роботи Кирик О.В.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до плану наукових досліджень Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика та є фрагментом науково-дослідної роботи кафедри педіатрії, дитячої неврології та медичної реабілітації «Клініко-катамнестичне дослідження розвитку дітей з перенесеним ураженням нервової системи в перинатальному періоді» (державний реєстраційний номер 0119U101040, термін виконання 2018-2024 рр.).

Новизна дослідження та одержаних результатів. Аналізуючи дисертаційну роботу Кирик О.В., слід підкреслити її наукову новизну.

Авторкою було здійснено всебічне дослідження, що поєднало клінічні, лабораторно-інструментальні дані, оцінку функціонального стану дітей із церебральним паралічем (ЦП), рівень їхньої якості життя та батьківських компетентностей, на основі чого визначені клініко-діагностичні критерії, необхідні для формування індивідуальної програми реабілітації дітей з ЦП відповідно до рівня GMFCS.

Вперше було проведено комплексну оцінку компетенцій батьків щодо догляду та виховання дітей з ЦП та доведено вплив ступеню таких компетенцій на покращення якості життя та інклюзії в соціумі дітей з ЦП. Водночас доведено необхідність тривалого супроводу родини, яка виховує дитину з ЦП, з навчанням батьків та опікунів щодо формування запитів на освітні, соціальні та реабілітаційні послуги, а також підвищення рівня компетенцій у батьків стосовно догляду та виховання дитини з ЦП.

Вперше було структуровано та проаналізовано чинники, які впливають на якість життя дітей з ЦП та їхніх родин, із урахуванням рівня соціальної залученості згідно з підходами Міжнародної класифікації функціонування (МКФ), що дозволить формувати індивідуальну програму реабілітації, спрямовану на покращення рівня інклюзії в соціумі дітей з ЦП.

Суттєвим внеском є встановлення зв'язку між виконанням домашніх реабілітаційних програм батьками та рівнем соціального функціонування

дитини. Також уперше в Україні було систематизовано батьківські запити щодо реабілітаційних послуг і створено категорійний профіль для професійних втручань відповідно до підходів МКФ.

Теоретичне значення результатів дослідження. Теоретична цінність дисертаційної роботи Кирик О.В. полягає в удосконаленні наукових уявлень про зв'язок між функціональним станом дітей з церебральним паралічем, якісними характеристиками їхнього життя та рівнем батьківської компетентності у сфері догляду та виховання. У дослідженні розширено концепцію індивідуальної реабілітаційної програми, інтегруючи її з основами Міжнародної класифікації функціонування (МКФ). Уперше сформовано теоретичну модель, яка підкреслює важливість участі родини у формуванні потреб у реабілітаційних послугах і визначенні конкретних цілей втручань. Отримані результати поглиблюють знання щодо ролі соціального контексту в забезпеченні якості життя дітей з ЦП. Теоретичні висновки дослідження стали основою для оновлення освітніх програм для студентів та фахівців у галузі фізичної і реабілітаційної медицини у провідних закладах вищої медичної освіти України, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність дисертаційної роботи Кирик О.В. полягає у створенні та реалізації дієвої моделі індивідуалізованої реабілітаційної програми для дітей із церебральним паралічем, розробленої на основі принципів Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) з урахуванням клінічних показників і функціонального стану дитини. У роботі запропоновано алгоритм цілісної оцінки якості життя дитини та рівня батьківської компетентності, що дає змогу індивідуалізувати реабілітаційні втручання. Розроблені категорійні профілі відповідних фахових дій можуть слугувати ефективним інструментом у роботі мультидисциплінарних команд. Практична апробація результатів дослідження вже здійснена в діяльності певних закладів, зокрема реабілітаційного центру «Джерело», КНП «Клінічний центр дитячої медицини» та «І-ша міська поліклініка м. Львова», що підтверджується відповідними актами впровадження.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, мають належне обґрунтування, підтверджені статистичними даними, та відповідають критеріям наукової достовірності. Дослідницька робота базується на сучасних методологічних підходах і достатньому обсязі клінічного матеріалу, що забезпечує високу надійність отриманих результатів. У межах дослідження було обстежено 105 дітей із церебральним паралічем, що є статистично обґрунтованою вибіркою. Авторка застосувала широкий спектр методів дослідження: від загально-наукового аналізу літературних джерел і медичної документації до спеціалізованих клінічних, соціологічних і лабораторно-інструментальних методів, доповнених статистичною обробкою результатів. Було опрацьовано 179 наукових джерел (9 кирилицею, 170 — латиницею). Усі графічні та табличні матеріали коректно оформлені та чітко ілюструють результати дослідження. Висновки та рекомендації відповідають меті та завданням дисертації, спираються на власний науковий матеріал і не викликають сумнівів щодо їх наукової обґрунтованості.

Оцінка змісту, оформлення та обсягу дисертації, зауваження щодо оформлення. Анотація до дисертації подана українською та англійською мовами, містить коротку інформацію про дослідження. Ключові слова відповідають основному змісту дисертаційної роботи. Проте список публікацій авторки наведений тільки у вступі дисертації.

Вступ дисертації чітко обґрунтовує вибір теми, її зв'язок із сучасними науковими викликами, формулює мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначає застосовані методи, наукову новизну, практичну значущість, особистий внесок авторки, а також містить відомості про апробацію та публікації результатів.

У першому розділі здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду реабілітації дітей з церебральним паралічем. Особливу увагу приділено оцінці якості життя як ключовому елементу при формуванні

індивідуальних програм реабілітації. Це дозволило окреслити актуальні проблеми у сфері надання допомоги.

Другий розділ присвячено методології дослідження: описано його етапи, вибірку, детальну характеристику обстежених дітей, а також критерії оцінки батьківських компетентностей і якості життя. Доповненням розділу могла б стати соціально-демографічна характеристика групи дослідження, представленої батьками чи опікунами. Базовим закладом став реабілітаційний центр «Джерело» у місті Львів. Обрані методи продемонстрували відповідність меті дослідження.

У третьому розділі наведено клінічну характеристику дітей зі спастичними формами ЦП, проаналізовано лабораторно-інструментальні дані та виявлено зв'язок між рівнем рухових порушень за класифікацією GMFCS і ризиком ортопедичних ускладнень, що підтверджує ефективність ранніх цілеспрямованих втручань. Авторкою представлено результати дослідження оцінки показників якості життя дітей з ЦП за відповідними категоріями.

Четвертий розділ зосереджено на порівнянні лабораторно-інструментальних результатів дослідження та показників якості життя у досліджуваних групах, зокрема фізичного стану, емоційного благополуччя, соціальної активності, доступу до медичних послуг і стану родинного середовища. Авторка обґрунтувала важливість оцінки якості життя за різними показниками для формування індивідуальної програми реабілітації у дітей з ЦП.

П'ятий розділ розкриває значення батьківських компетентностей у догляді та вихованні дитини з ЦП. Виявлено, що рівень поінформованості батьків істотно впливає на якість життя дітей з ЦП та їх рідних чи опікунів. Авторка демонструє, що вищі рівні компетентності та залученості членів родини стають важливим компонентом системи підтримки для стабільного прогресу дітей та підвищення якості їхнього життя.

Шостий розділ містить алгоритм формування індивідуальних програм реабілітації на основі МКФ та класифікації GMFCS. Розроблено категорійні профілі з урахуванням функціонального стану, рівня активності та впливу

зовнішнього середовища, що в поєднанні з результатами оцінки рівня функціонування, якості життя та батьківських компетенцій дозволяє формувати ІПР для дитини з ЦП за допомогою цілісного міждисциплінарного підходу.

У завершальному розділі узагальнено результати, підкреслено комплексний вплив медичних, соціальних і психологічних чинників на якість життя дітей із ЦП і їхніх родин. Підтверджено клініко-діагностичні критерії при формуванні індивідуальної програми реабілітації для дітей з ЦП.

Висновки узгоджуються з поставленими завданнями, систематизують основні результати й підтверджують досягнення наукової мети. Авторка самостійно розробила практичні рекомендації на основі результатів власних досліджень та відповідно до принципів МКФ для організації реабілітаційної допомоги дітям з ЦП. Проте було б доречно зазначити потенційних виконавців для вказаних рекомендацій, що дозволило б ефективніше впроваджувати їх у практичній діяльності систем надання послуг дітям з ЦП та їхнім родинам.

Характеристики дисертації: загальний обсяг — 219 сторінок, основна частина — 163 сторінки, містить 32 таблиці, 28 ілюстрацій, 4 додатки. Текст подано українською мовою, дотримано наукового стилю викладу, проте зустрічаються окремі стилістичні та граматичні огріхи. Структура роботи охоплює анотацію, вступ, шість основних розділів, узагальнення, висновки, практичні рекомендації, список літератури та додатки.

Додатки містять анкету для оцінки якості життя дітей із ЦП, опитувальник для батьків/опікунів, системи класифікації функціонального стану та акти впровадження результатів дослідження в практичну й освітню діяльність.

Повнота викладення матеріалів дисертації у наукових публікаціях. Результати дисертаційного дослідження знайшли відображення у 7 наукових публікаціях (з них одна — одноосібна), надрукованих у виданнях, включених до «Переліку наукових фахових видань України» та проіндексованих у міжнародних базах Scopus або Web of Science. Також основні положення дослідження були представлені у доповідях на п'яти науково-практичних конференціях.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист. Дисертаційна робота є результатом самостійного наукового дослідження здобувачки ступеня доктора філософії. Авторка особисто здійснила аналіз наукових джерел, обґрунтувала актуальність обраної теми та визначила її дослідницьке значення. Разом із науковим керівником сформулювала мету та завдання дослідження. Самостійно провела повне клініко-неврологічне обстеження дітей віком від 4 до 14 років зі спастичними формами церебрального паралічу в умовах реабілітаційного відділення, включаючи оцінку неврологічного статусу, рівня функціонування, якості життя та рівня компетенцій батьків стосовно догляду та виховання дітей з ЦП. Дисертантка самостійно здійснила аналіз первинних даних, провела статистичну обробку та сформулювала висновки. Усі розділи дисертації, включно з висновками та практичними рекомендаціями, підготовлено нею особисто. На основі отриманих результатів розроблено практичні рекомендації для фахівців відповідно до принципів Міжнародної класифікації функціонування (МКФ) для організації реабілітаційної допомоги дітям з ЦП.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації або фабрикації результатів). Дисертаційне дослідження Кирик О.В., подане до захисту, є результатом її самостійної наукової праці, має авторський характер і виконане з дотриманням принципів академічної доброчесності. У процесі рецензування не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації чи фабрикації даних. Дослідження проведено відповідно до етичних норм, прийнятих у сфері медико-біологічних наук, що підтверджено рішенням Комісії з питань етики Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика та відповідає чинному законодавству України.

Зауваження щодо змісту дисертації та її оформлення. Дисертаційна робота Кирик Оксани Володимирівни «Клініко-діагностичні критерії при формуванні індивідуальної програми реабілітації у дітей з церебральним паралічем» виконана на достатньому методологічному рівні, дослідження

проведені інформативними методами, що дозволило авторці обґрунтувати висновки та практичні рекомендації. Вказані у відгуку зауваження не впливають на наукову значущість дослідження та загалом позитивні враження від роботи.

У ході аналізу дисертаційної роботи виникли запитання, на які хотілось би отримати відповіді:

1. Чи впливають, на Вашу думку, соціально-демографічні характеристики родин на рівень компетенцій батьків чи опікунів щодо догляду та виховання дітей з церебральним паралічем?

2. Чому якість життя дітей з церебральним паралічем залежить від рівня компетенцій батьків стосовно догляду та виховання дітей з церебральним паралічем?

3. Як, на Вашу думку, можна розвивати компетенції батьків чи опікунів стосовно догляду та виховання дітей з церебральним паралічем? Які фахівці повинні бути залучені до процесу?

ВИСНОВОК

ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертаційна робота Кирик Оксани Володимирівни на тему «Клініко-діагностичні критерії при формуванні індивідуальної програми реабілітації у дітей з церебральним паралічем» є завершеним самостійним дослідженням, у межах якого запропоновано оригінальне вирішення прикладного наукового завдання — вдосконалення системи лікувально-реабілітаційних заходів для дітей з церебральним паралічем шляхом визначення клініко-діагностичних критеріїв формування індивідуалізованих програм реабілітації. Ці програми розроблено з урахуванням клінічної форми ЦП, стану функціонального рівня дитини, результатів лабораторно-інструментальної діагностики, оцінки якості життя та рівня компетентностей батьків щодо догляду та виховання дитини з ЦП. У дослідженні авторкою самостійно отримано нові, науково-обґрунтовані результати, які мають значущість як у теоретичному, так і в прикладному

аспектах, а їхня достовірність підтверджена відповідною документацією. Основні наукові результати оприлюднені у спеціалізованих наукових виданнях, що відповідають вимогам МОН України.

З огляду на актуальність теми, належне виконання поставлених наукових завдань, обґрунтованість висновків і рекомендацій, їх представлення у публікаціях, наукову новизну, практичну значущість, а також належний рівень володіння методологією наукової діяльності, дана дисертаційна робота повністю відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 із змінами, а її авторка Кирик Оксана Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» (наукова спеціальність – 14.01.15 «Нервові хвороби»).

Офіційний опонент:

професор кафедри наук про здоров'я

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

доктор медичних наук, професор

Валерія БРИЧ

Підпис д. мед. н., проф. Брич В.В. засвідчую

Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

Олена МЕЛЬНИК